

From Explanation to Keeping Silence or Comparison of the Previews of Croatian, Serbian and Bosnian Grammars

Abstract:

The paper compares different ways of description of the language history of the Serbs, Croats, Bosniaks and Montenegrins, and sociolinguistic issues in this regard, as shown in the introduction of some grammars of Serbian, Croatian and Bosnian languages. In the analyzed grammars we can observe the following: more or less the same view on classification of South Slavic languages; as far as the pre-standard period, views differ mainly in the Bosniak grammar; most disagreements in all grammars appear in connection with interpreting the events of the nineteenth and twentieth centuries. These findings illustrate the difficulties faced by the teachers and students of the history of South Slavic philologies and Balkan studies at Masaryk University in Brno, Czechia.

Key words:

Serbian language; Croatian language; Bosniak/Bosnian language; history of South Slavonic languages teaching

(- GSKJ) 18 (. 17634),
 (- GHJ) 21 (. 11631),
 , (- GBJ) 48 (. 21668).

2.

GSKJ (GSKJ . . .)

(GHJ) (2A),
 (, . . . *obla*) (, . . . *uglata*, , 2B).

HRV:

2A/ š(...) taj se modificirani, flivom govoru donekle prilago eni tip naziva redakcijama: *hrvatska, srpska, ruska, e-ka, bugarska, makedonska, panonskoslavenska*.õ (GHJ09, s. 10)

2B/ šStari je tip glagoljice tzv. *obla glagoljica*, a u Hrvatskoj se razvio novi tip ó *uglata ili hrvatska glagoljica*.õ (GHJ09, s. 10)

š / ó
 š - õ (2C),
 (. 2004: 43).
 (2C). ó
 š õ , . . .
 (*poluobla*),
 šbosanska glagoljicaõ (2D).

BOS:

2C/ ŠPostoje različite redakcije staroslavenskog jezika: **hrvatska, srpska, bosansko-humska**, bugarska, makedonska, e-ka i ruska redakcija. Tako je bosanski jezik potekao iz svoje bosansko-humske redakcije, odnosno verzije prvotnoga staroslavenskog ili op. eslavenskog jezika. (GBJ, s. 22)

2D/ ŠPostojala su **tri tipa glagoljice**. (...) U Bosni se u srednjem vijeku upotrebljavala **prijelazna forma izme u oble i uglaste glagoljice**, koja se naziva *poluobla*, odnosno *bosanska glagoljica*. (GBJ, s. 22)

4.

Šna stvaranju jedinstvenog književnog jezika i pravopisa, zajednički kod za Srbe i Hrvate (4A)
 štokovskog tipa (4A) ó
 (4B).

SRB:

4A/ Š(...) u prvoj polovini XIX veka najvažniji dio ilirskog književno-kulturnog programa bio je rad na stvaranju jedinstvenog književnog jezika i pravopisa, **zajednički kod za Srbe i Hrvate**. (...) Otuda su oni 1836. godine za književni jezik uzeli najrasprostranjenije, *novo-tokavsko narečje ijekavskog izgovora*, koje je kao književni jezik, uostalom, već bilo potvrđeno u bogatoj dubrovačkoj književnosti, i time se našli na istoj općoj liniji sa našim velikim reformatorom Vukom Stefanom Karadžićem. (...) Ljudevit Gaj (...) uzeo da se **novi, književni jezik vukovskog tipa** spoji sa tradicijom i tako postane općiti književni jezik Hrvata. (...) Iako se književni jezik razvijao na *istoj osnovi*, hrvatski ilirci bili su za to da osnova za njegovo bogatstvo, osim narodnog, bude i jezik iz prošlosti, pre svega jezik dubrovačke književnosti XV i XVIII veka. Vuk Karadžić je, s druge strane, tu osnovu video samo u aktualnom narodnom jeziku i u jeziku narodnih umotvorina. Ove razlike u pristupu zajedničkom književnom jeziku, međutim, ne menjaju strukturu toga jezika. (GSKJ, s. 31)

4B/ Š(...) da se **novi književni jezik** spoji sa tradicijom i tako postane općiti književni jezik Hrvata, (...) (GSJ, s. 18)

(4C),

HRV:

4C/ ŠSve je Hrvate u jednom jeziku i u jednom slovopisu, tipu slova za pisanje glasova, ujedinió tek Ljudevit Gaj. (...) Gaj je nai-ao na neznatan otpor jer je postupao vrlo takti no, a s druge strane jer je i prije njega na kajkavskom podru ju bilo shva anja da treba uzeti -tokavski knjiflevni jezik i poku-aja da se tako pi-e (Dra-kovi eva *Disertacija*), kajkavci su smatrali da preuzimaju svoje, a ne ne-to tu e. Zato Gaj zapravo i nije prekinuo jezi nu tradiciju, nego je nastavlja, u prvom redu dubrova ku i slavonsku. On je dakle jedan od hrvatskih knjiflevnih jezika, koji je u Hrvata ve bio izgra en i prije preporoda, pro-irio i na kajkavsko podru je. (...) **[Gaj i ilirci] nastojali su da u knjiflevnom jeziku ujedine sve Juftne Slavene.** Zato su hrvatski jezik nazvali ilirskim i zato su neke pojedinosti prilago avali tomu cilju. **No to je bilo vi-e deklarativno, prakti ki su to ostvarili samo kod Hrvata -tokavaca, akavaca i kajkavaca.** (...) [T]iroka se ilirska ideja pokazala neostvarljivom. Svi su juftnoslavenski narodi krenuli svojim putovima. (GHJ09, s. 14)

4D/ ŠSve je Hrvate u jednom jeziku i u jednom slovopisu (grafiji), tipu slova za pisanje glasova, ujedinió tek Ljudevit Gaj. (GHJ96, s. 13)

4E/ ŠSve je Hrvate u jednom jeziku i u jednoj grafiji, tipu slova za pisanje glasova, ujedinió tek Ljudevit Gaj. (GHJ94, s. 13)

4F.

BOS:

4F/ ŠIlirski preporoditelji **bosansko jezi ko naslije e uklju uju u sastav ilirskog jezika**, sve dok pojam šilirizamõ nije potisnut pojmom škroatizamõ, pri emu je **bosanski jezik nazivan i smatran dijelom hrvatskog jezika**. S druge strane, **Vuk Karadfi** je smatrao da su Bo-njaci, kao i svi narodi -tokavskog narje ja, u stvari Srbi, te stoga **njihov jezik tako er naziva srpskim**. (GBJ, s. 55)

5.

(Be ki knjiflevni dogovor) 1850 .

. GSKJ (- GSJ),
(5A, 5B).

SRB:

5A/ šGotovo istovremeno sa Vukovom delatno- u, pristalice ilirskog pokreta u Hrvatskoj, predvo eni *Ljudevitom Gajem*, napu-taju kajkavsko nare je u funkciji hrvatskog knjiflevnog jezika i uzimaju -tokavsko nare je ijekavskog izgovora. Na taj su na in **ilirci i Vuk utrli put budu em zajedni kom knjiflevnom jeziku. Knjiflevnim dogovorom u Be u 1850. godine, ilirci D. Demeter, I. Kukuljevi , I. Maflurani i drugi, zajedno sa**

Vukom, . Dani i em i F. Miklo-i em, **pozvali su srpske i hrvatske pisce da pi-u novim, vukovskim tipom knjičevnog jezika**. Mladi nara-taji ljudi koji su delovali u kulturi prihvatili su ovaj poziv, pa se tokom celog preostalog dela XIX veka zajedni ki knjičevni jezik razvijao na idejama Vuka i iliraca. (GSKJ, s. 28)

5B/ š(...) pozvali su hrvatske i srpske pisce da pi-u **novim tipom** knjičevnog jezika. (GSJ, s. 16)

GHJ94.

špolaze i od krive pretpostavke š najvi-e pod Karadfi evim utjecajem (5C).

(GHJ96) 14.

ó

(GHJ96, s. 14).

2009 . (GHJ09, s. 14).

bez neposrednog utjecaja na kasniji razvoj hrvatskoga i srpskoga knjičevnog jezika (5C).

HRV:

5C/ šPolaze i od krive pretpostavke da su Hrvati i Srbi jedan narod i da prema tome trebaju imati jednu knjičevnost i jedan knjičevni jezik, 1850. godine sastaju se u Be u Hrvati I. Kukuljevi , D. Demeter, I. Maflurani , V. Pacel i S. Pejakovi , Srbi V. S. Karadfi , . Dani i i Slovenac F. Miklo-i i zaklju uju, najvi-e pod Karadfi evim utjecajem, da je najbolje od narodnih narje ja izabrati jedno da bude knjičevni jezik, da je najbolje da to bude ijekavski govor i da pisanje treba biti -to blife izgovoru. Taj dogovor, nazvan Be kim knjičevnim dogovorom, ostao je bez neposrednog utjecaja na kasniji razvoj hrvatskoga i srpskoga knjičevnog jezika. (GHJ94, s. 14, odlomak 14)

šusk[u] politi k[u] form[u] sporazuma izme u Srba i Hrvata (5D).

šne imenuje, nenau no se negira i pre-utkuje (5D).

BOS:

5D/ šU zaklju ku Dogovora stoji kako za temelj zajedni kog jezika treba uzeti šjufno narje jeō, tj. Vukov hercegova ki i Gajev –tokavsko-ijekavski dijalekt kao knjiflevni. Tu, me utim, nije ni spomenuta Bosna kao matica toga govora i te dijalekatske baze. **Nije uvaflavana pisana bogomilska, bosanskomuslimanska i franjeva ka tradicija, a bosanski jezik tako er nije ni spomenut. Dogovor je u stvari bio jednostrana i uska politi ka forma sporazuma izme u Srba i Hrvata.** Tu je ispoljena izrazita unitaristi ka koncepcija zajedni kog jezika na ra un sredi–nje bosanske i crnogorske tradicije. Bosanska tradicija se ne imenuje, nenau no se negira i pre–utkuje. Takav pristup naslje uje se (oko sto godina kasnije) i u koncepciji samog Novosadskoga dogovora iz 1954. godine. Time je postavljen temelj za naimenovanje jezika: srpskohrvatski-hrvatskosrpski, a historijski naslje eni naziv *bosanski jezik* istisnut je iz lingvisti ke upotrebe.ō (GBJ, s. 55-56)

:

: SRB (é) HRV x BOS.

ó

: SRB x HRV x BOS.

:

Jahi , Dfl. ó Halilovi , S. ó Pali , I. 2000: *Gramatika bosanskoga jezika*. Zenica: Dom –tampe.

Milanovi , Al. 2004: *Kratka istorija srpskog knjiflevnog jezika*. Beograd: Zavod za udflbenike i nastavna sredstva.

Stanoj i , fi. 2010: *Gramatika srpskog knjiflevnog jezika*. Beograd: Kreativni centar.

Stanoj i , fi. ó Popovi , Lj. 2004: *Gramatika srpskoga jezika*. Beograd: Zavod za udflbenike i nastavna sredstva (9. izd.).

Teflak, S. ó Babi , S. 1994: *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Tšolska knjiga (10. poprav. izd.).

Teflak, S. ó Babi , S. 1996: *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Tšolska knjiga (11. izd.).

Teflak, S. ó Babi , S. 2009: *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Tšolska knjiga (17. izd.).